

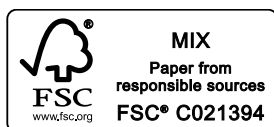

Rakel Liehu

Valaanluiset koskettimet WSOY

Rakel Liehu

Valaanluiset koskettimet

© RAKEL LIEHU JA WSOY 2020

ISBN 978-951-0-41305-0

PAINETTU EU:SSA

On vesilinnun

*taival täältä ja tänne
tietön, jäljetön.*

*Vaan sekö unohtaisi
milloinkaan reittiään?*

DÖGEN,
SUOMENTANUT TUOMAS ANHAVA

*Joka yö tuli päivä rakkaammaksi,
unensuuri tunne
kun valkeni missä olemme,
me kysyimme tietä, ja aurinko oli
edessä kuusten välissä, perillä jo.*

MIRKKA REKOLA

*Det är mitt fasta grund. Här höll mitt ankar.
Kom an, novemberstorm, novembertankar!*

EMIL ZILLIACUS

Sisällys

I

Lumen maahan	11
Papin talossa	21
Mimosan oksa	29
Karkuteillä	36
Sokerin siru	41
Juhannusjuhla	50
Korjaamolla	60

II

Hanna	67
Jättiläiset	82
Singing in the rain	86
'Kuningas'	96
Yölinnut	103
Pino ja Giovanni	108

III

Kreivitär	117
Sotalapset	126
Sarkasmia jasmiinien alla	130
Pelon hetki	134

IV

Wagner	141
Järven salaisuus	146
Kutsumusrakentaja	150
Sokaistu talo	153
Maan aarteet	157

V

Runon portti 165

Yötunnelmia 170

Korva 176

Käännö 183

Lintukuvio 188

VI

Kaukana tuolla 195

Lapsiflyygeli 207

Paluu 214

Hymy 221

Yhdessä 227

Koettelemuksia 229

Etelän tähtien alla 238

VII

Punainen kaulaliina 245

Paperikurkien tekijä 249

VIII

»Täällä on kuin kukkasella...» 257

Jäähyväiset 263

Irtautuminen 268

Tähti loistaa 274

Tervehdys 281

Vapautus 285

Lähtö 292

LUMEN MAAHAN

Etkö taaskaan kuule, Valkoinen veljeni, kun huu-
dan? Eikö kukaan kuule?

Olen matkalla, en ensimmäistä kertaa. Mutta nyt on sota ja tarvitsisin tukea.

No tiedän, että olet pietarilaisen hienostotalon kellarissa ja masentunut. Likaisten mattojen alla. Sinne omistajasi piilotti sinut ja lähti itse sotaa pakoon Englantiin. Ovela Tetjakoff.

Ja minä puolestani olen matkalla kauas pohjoiseen, uusille, tuntemattomille omistajille.

Joka puolella on meteliä, kuuluu laukauksia, vihan ja tuskan huutoja.

Haluaisin itkeä.

Miksi piano lopultakin on olemassa? Vastaan tähän kysymykseen vielä monen kohtalon kautta. Nyt sanoisin vastaukseksi: että joku rakastaisi sitä. Rakastaisi syvästi.

Aina kun minua kuljetetaan paketoituna uuteen 'kotiin', muutun avuttomaksi sikiöksi. Kukaan ei kuule äännähtelyjäni, veli. Olen pakkauksessani silmät auki, kauhistuneina.

»Älä liioittele», sanot aina.

»Hyvä, olen kuumaverinen piano Euroopan suurimman pianistin, kreivitär Mary Weissenbergin käsissä oltuani. En kiistä sitä.»

Marysta kerron sinulle lisää, veli, jahka heräät. Ja monista muista omistajistani, heidän intohimoistaan, pakkomielteistään ja kärsimyksistään.

Tarinoitteni avulla pysyn hengissä, ja myös sinä siellä julmassa, saarretussa Leningradissasi. Onko totta, että olet ollut siellä jo yli 800 päivää?

Ankara alennustila sinulle, jonka avulla muuan koko ihmiskunnan tuntema, nerokas säveltäjä on säveltänyt.

Perillä! Ajantajuni on tyystin kadonnut, kylkeni viiltävän kylmät, kieleni kangistuneet. Avaan vähitellen silmiäni.

On keskiyö, mutta pieni pohjoinen kylä, jonne ilmeisesti olen nyt matkalla, on vielä valoisa. Ihmisiä istuskelee siellä täällä tyynesti pihoiillaan.

Joku tyttö nojaa pihalla koivun runkoa vasten. Puhumatta. Hän on kuin vanhasta flaamilaisesta maalauksesta... Tiedän, aurinko täällä pohjoisessa ei loista pitkään, kohta hämärä tarttuu hartioista, ja alkaa pitkä pimeä.

Pimeys odottaa siis, veljeni, minuakin.

Mutta koenko täällä jotain sellaista, että tietäisin enemmän siitäkkin, miksi ihmisparkakin on olemassa. Miksi Mary kuoli.

Pappilan portailla seisoo uusi omistajani, vierellään pieni tyttö.

»Tänne päin!» nainen ohjaa minua rivakasti otteessaan pitäviä miehiä.

Minut kannetaan sisään.

Kovin vaatimaton huone. Kaksi korkeaa ikkunaa tummana loiskuvalle, tuuliselle järvelle.

Järven takana erottuu vaaroja kuin nöyrä kamelien jono.

Apeus hyökyy taas mieleeni. Miten minä tänne erämaahan jouduin? Kaipaam Sankt-Peterburgiin, jossa kristallikruunut välähtelivät ja tuolit odottivat kahisevahameisia vieraita viuhkoineen. Täällä on vain himmeä

öljylamppu, jonka sydäntä nainen koettaa vääntää suu-remmalle liekille.

Miehet laskea kolahduttavat minut varomattomasti lattialle. Valmistajamme, pianomestari Ivan Fjodorovitšin valpas henki on heti paikalla. Hän valvoo aina tarkasti muuttojamme, vaikka siirtyikin tähtien taakse yli sata vuotta sitten.

Tuuheatukkainen tyttö, eloisa, vilkassilmäinen, painaa naisen selän takana bassokieltäni. Valkoista, ja sitten, uteliaan kiihtyneenä, mustaa.

Onko kansi jäänyt lukitsematta? Fjodorovitš heristää kiivaasti sormeaan.

Kosketus merkitsee kuitenkin pianoille kaikkea; pahinta mitä minullekin voisi tapahtua, olisi äänettömyys – sellaistaikin olen joutunut kokemaan, viimeksi pahaa äänifobiaa sairastavan 'Korvan', nuoren Nikolaus Schaefferin talossa.

»Hihnat sitten takaisin tapuliin», nainen sanoo kantajille.

Kuulinko oikein? Mitä sanot, arvoisa isämme Ivan! Minut kannettiin sisään multaantuneilla arkunkantohihnoilla! Sainko tartunnan, ja mato alkaa kaivautua

minuun, tehdä pirullisia kiemuroitaan viritystukkiini?
Älä naura, veljeni, sinä sarkastinen.

Mutta Fjodorovitš on jo työhaalareissaan tiessään, kohtuullisen tyytyväisenä saamaani kohteluun.

Ehtookellot alkavat soida raskaasti kumahdellen, gong, gong. Eläville ja kuolleille. Kylän tapulissa odottaa – kuulin – hautaan siunaamista toistakymmentä kaatunutta, ainokaisen elämänsä menettänyttä. Joukossa vapaaehtoisia, melkein lapsia.

Me molemmat, veljeni, tiedämme, että sointini on erinomainen.

Ivan Fjodorovitš rakensi minutkin vuonna 1825 – välillä ortodoksista laulua hyräillen, ja lopulta ranskalaista sellakkaa pintaani sivellen, sitä ainoaa oikeaa – yksi partakarvakin putosi sekaan; hän onki sen neulalla lakasta, valkotukkaista päätään puistellen.

Hän oli kummajainen, eristäytyvä mies, jolle pianojen rakentaminen oli kutsumusammatti.

»Vaimovainajani Anastasian henki siirtyi minuun, kun hän kuoli», Ivan uskoi. »Siksi pianoissani on epätavallisen jalo sointi. Anastasia-sointi.»

Fjodorovitš, muistathan, oli nähnyt metsässä samotesaan harvinaisen komean kuusen. Hän tiesi heti: tuo kuusi on luotu soittimeksi, kenties vaikka tsaarittaren salonkiin.

Kuusi sijaitsi äkeän paroni Löwenskjöldin mailla.

Fjodorovitšia kuitenkin onnisti: keväällä puhkesi myrsky, ja satoja puita kaatui, jättiläispuukin. Nyt hän sai ostaa rungon. Hän ilahtui puun virheettömyydestä – pianolle on suurta äänellistä etua siitä.

Sahattaessa kuusi – mitä ihmettä! – päästi niin inhimillisiä narahduksia, että pianonrakentaja melkein säikähti. Hän kuivasi »taikapuun» huolella – kuivatusprosessi kestää aina vuosia. Puu oli niin suuri, että Fjodorovitš päätti rakentaa siitä useamman pianon kaikupohjat ja kielet. Näin sain olemukseni ja samalla kaksoisveljen. Sinut, veljeni maalattiin kiiltävän valkoiseksi, valkoiseksi kuin poutapilvi, ja etupintaasi Ivan asensi kyntteliköt ja kaiversi siroja kiehkuroita. Minut siveltiin mustaksi.

Sinä sait norsunluiset koskettimet, minä halvemmat, valaanluiset. Eikö tällainen lähtökohta johda rajuun kateuteen? Yritän salata sen.

Sinut, kaunis veljeni, ostettiin välittömästi Pariisiin, minä päädyin köyhän pietarilaisen latinanopettajan perheeseen harjoituspianoksi.

Oppilaat soittivat minulla Debussyn nerokkaita pikku kappaleita; toistuvasti kuunneltuina ne ovat ikävystyttäviä. Vain joskus latinisti itse soitti Bergamasque-sarjaa. Sitä olen aina rakastanut.

En ole ennen ollut perheessä, jossa olisi näin pieni tyttö. Kuten tiedät, veli, (puhun sinulle, vaikka et juuri nyt kuuntelisikaan) karsastan, suorastaan vihaan lapsia, noita riehakoita, rimputtajia. Suo anteeksi, veli, sinun Tatjanasi, isäntäsi Tetjakoffin adoptoima pienokainen, oli eri maata. Ja harvinaisen musikaalinen.

Tuuheatukkainen, mutrusuinen olento kiinnostaa kuitenkin minua hiukan. Luonnonkiharassa tukassa erotuu mahonginruskeaa ja kultaa, ja vannoisin, joskus sinistäkin.

»Sinistä», valkoinen veljeni herää ja tyrskähtää piilostaan, »huijaat! Ei ikinä.»

Tämäkö on olevinaan sali!

Suuressa karussa huoneessa on ruskehtava, funkistyylinen kalusto, seinillä soikeissa kehyksissä valokuvia. Suvun patriarkkoja vaimoineen. Sekä miehet että naiset ovat tuiman näköisiä, tumma eleetön puku ('körttipuku', kuulen myöhemmin) yllään, kädet jyrkevillä polvilla. Kuin sotaan valmiina.

Heissä on arvokkuutta ja ripaus jonkinasteista halveksuntaakin. Paremmuutta?

Niin, jokainen elävä, pieni lemmikkiparkakin kokee olevansa muita parempi; tämä tuntemus saa senkin loistamaan totisen, varman sinisenä.

Mary rakasti puutarhansa violetteja lemmikkejä. Ja värikkäitä papukaijojaan. Yksi niistä osasi puhua ja kirjaksi aina karheasti: »Was zum Teufel!«

Miten on mahdollista, että minä, maallinen soitin, pääsen näiden pyhien ihmisten seuraan? Tai hmm... miten he pääsevät minun kultturelliin pietarilaiseen seuraani? Tuskin poloiset ovat käyneet Lumen maan ulkopuolella.

Ikkunoista näkyvät vaarat ovat muuttumassa pehmeän siniseksi ja katoavat hiljalleen – niihinkään ei siis voi luottaa? Keneen voi?

Nainen kantaa ison pinon nuotteja saliin. Seuraan tarkkana. Litsztiä, Sibeliusta, Mozartia, Ravelia ja ilahduttavasti Chopinia, Kreivittäreni lempisäveltäjää.

Monet nuoteista ovat repaleisia ja kellastuneita. Nainen sormeilee niitä hellästi ja asettelee ne siistiin pinoon kannelleni.

Nuottipino rauhoittaa minua. Ihmisellä on kirjeensä ja karttansa, minulla nuotit. Solakka nainen on yllättävän modernisti pukeutunut, musta tukka tiukalle naturalle solmittuna, Wallis Simpsonin tyyliin.

Kun kantajat ovat menneet, tyttö alkaa kierrellä ympärilläni. Hän nostaa toistamiseen kanteni ja tuijottaa valaanluista klaviatuuriani.

Valkoista ja mustaa.

»Miten sisään näkee?» hän kysyy naiselta, mutta tämä on kiiruhtanut sulkemaan ovia. Tyttö raahaa tuolin viereeni ja yrittää nostaa yläkanttani auki – ei onnistu.

Isä tulee ja nostaa ohi kävellessään kannen tytölle.

»Varovasti, tämä on äidin piano,» hän sanoo. »Hyvä kyntöhevonen olisi kyllä ollut myös tarpeen.»

Hämärässä tyttö ei näe kuin välähdyksen monimutkaisesta teräksisestä koneistostani. Ei kuitenkaan syvällä lepäävää, kullalla siveltyä kehikkoani.

»Älä yritä sulkea kantta itse, etteivät sormet jää väliin»,
mies muistuttaa. Pitkä, salskea varreltaan.

Olen aina kuitenkin kokenut, että siitä, joka näkee ja
haluaa nähdä sieluni, tulee erityisellä tavalla läheiseni.

Mutta pohjoisen lähestyvä kaamos pelottaa minua.

Mikä tulee ihmisestä (ja pianosta), joka nukahtaa
pimeässä ja herää pimeässä?

»Pimeä tyyppi», kaunis veljeni ironisoi.

Omakohmainen ja omaperäinen romaani lapsuudesta ja taiteilijaksi kasvamisesta.

»Tuuheatukkainen tyttö, eloisa, vilkassilmäinen, painaa basso-kieltäni. Valkoista, ja sitten uteliaan kiihtyneenä, mustaa.»

Vuonna 1943 musta antiikkinen piano tuodaan pohjoisen erämaapitäjän pappilaan. Siellä se seuraa silmäteräänsä, perheen tytärtä, ja näkee välähdyksiä tämän elämästä.

Samalla piano singahtelee muistoi-
saan Pietariin ja eri puolille Euroop-
paa edellisten omistajiensa luokse.
Heitä ovat salaperäinen Kreivitär,
mystisesti sairastunut nuori Pino ja
maineikas hypnotisoija Jean Charcot.
Pianon kertomuksista tyttö, tuleva
kirjailija, loihtii toisen, maagisen
maailman kainuulaiseen sota-ajan
pappilaan.

www.wsoy.fi

84.2

ISBN 978-951-0-41305-0